

Streszczenie pracy doktorskiej mgr lic. Marzanny Klepackiej

pt. „**Człowiek w *Enarrationes in Psalmos* św. Augustyna**”

napisanej w Katedrze Historii Kościoła i Patrologii UMK w Toruniu pod kierunkiem ks. prof.

dr. hab. Dariusza Zagórskiego

Streszczenie w języku polskim

„Człowiek w *Enarrationes in Psalmos* św. Augustyna”

Słowa kluczowe: Święty Augustyn, *Enarrationes in Psalmos*, Adam, Ewa, stworzenie, człowiek, upadek, odkupienie, zjednoczenie.

Ludzki byt, stworzenie człowieka, Adam i Ewa, pierwsi rodzice to kluczowe pojęcia stanowiące bazę do rozwinięcia tematyki człowieka w ujęciu największego konwertyty w Historii Kościoła - Świętego Augustyna. Rozprawę przeprowadzono na podstawie wybitnego dzieła Hipponczyka *Enarrationes in Psalmos*. Był on, bowiem uczniem Biblii, a Psałterz stanowił dla niego źródło swoistej inspiracji. Celem rozprawy było przedstawienie odnajdywanych w *Enarrationes in Psalmos* zagadnień odnoszących się do człowieka i jego natury, od stworzenia (z ukazaniem jego istoty), poprzez upadek, aż do odkupienia, wskazanie na drogę i środki chrześcijańskiego doskonalenia. Augustyn był skupiony na człowieku i na jego sprawach. Patrzył na człowieka przez pryzmat jego egzystencji, ludzkich przeżyć psychicznych, a przede wszystkim przez pryzmat fundamentalnych wartości ludzkich, jakimi są: prawda, miłość, dobro, czy chociażby szczęście. Wszystko to w odniesieniu do Stwórcy, którego człowiek odkrywa w głębi swej osobowości, a także w każdej sytuacji egzystencjalnej. Dysertacja podkreśla oryginalność niektórych sformułowań i porównań, ale przede wszystkim wskazuje na wymiar biblijny, ponieważ dzieło *Enarrationes in Psalmos* odnosi się bezpośrednio do Ksiąg Pisma Świętego i jest przesiąknięte głęboko prowadzoną egzegezą. Rozprawa udostępnia najważniejsze teksty Objasnień do Psalmów, które systematycznie uszeregowane mogą posłużyć czytelnikom do celów katechetycznych kaznodziejskich, czy *stricto* naukowych.

Postawiony został bardzo istotny problem badawczy, stanowiący odczytanie myśli Augustyna w odniesieniu do tematu bytu ludzkiego, w świetle zmieniających się poglądów

Hippończyka. Zastosowano zróżnicowane metody badawcze, a najistotniejszą okazała się metoda analizy i interpretacji tekstów, przy wsparciu metody filologicznej wykorzystanej przy ustalaniu pola semantycznego niektórych pojęć. Wykorzystano także metodę syntezy, która posłużyła ostatecznie do suponowania podjętej problematyki. Nie bez znaczenia okazała się także metoda historyczna, która posłużyła do ukazania kontekstu historyczno-religijnego. Dysertacja składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym z nich przedstawiono tematykę stworzenia człowieka (*formatio*), ze szczególnym zwróceniem uwagi na fakt, iż otrzymaliśmy swój początek od pierwszych rodziców Adama i Ewy. W rozdziale tym ukazana została istota człowieka, złożona z duszy i ciała, jej wyjątkowość i piękno. Szczególnie uwydatniono zagadnienie umysłu i woli zawarte w nauce Doktora Kościoła. Rozdział drugi przedstawia zagadnienie upadku człowieka (*deformatio*), grzechu i jego brzydoty, a także realne uczestnictwo całego rodzaju ludzkiego w grzechu Adama. Rozwinięta nauka o grzechu pierwotnym stała się potwierdzeniem faktu, że nauka o grzechu, jest jednym z podstawowych dogmatów Kościoła katolickiego. To właśnie Augustyn, jako pierwszy użył terminu *peccatum originale*, który później już na zawsze wszedł do przekazu teologicznego, jako określenie grzesznego stanu ludzkiego. Trzeci rozdział poświęcony został odkupieniu (*reformatio*), ze wskazaniem na męczeństwo Chrystusa, które przyniosło człowiekowi nadzieję na życie wieczne. Ostatni rozdział stał się opisem dążenia do jak najgłębszego zjednoczenia człowieka z Bogiem (*unio*), ze wskazaniem na drogę i środki chrześcijańskiego doskonalenia, jakimi są: pokuta i nawrócenie. Nie można było pominąć tematyki Bożego wsparcia, łaski i miłosierdzia. Niniejszy rozdział idąc śladami myśli Augustyna, ukazuje rolę i wartość wzorców świętości odnajdywanych w życiu człowieka, pokazuje czytelnikowi jak wielkie znaczenie mają sakramenty. Skupiono się na Chrzcie Świętym i Eucharystii, nie pomijając tym samym modlitwy, jako rozmowy z Bogiem i przewodnictwa Ducha Świętego.

Prezentowane studium służyć ma głębszemu spojrzeniu na istotę bytu ludzkiego, zbadaniu myśli Augustyna nakierowanej na tematykę człowieka, w świetle dzieła *Enarrationes in Psalmos*. Do dysertacji dołączono obszerną bibliografię, integralnie związaną z prezentowaną problematyką. Cele postawione we wstępie pracy zostały osiągnięte poprzez właściwe wnioskowanie i rzetelną analizę tekstów, czy zróżnicowanych źródeł.

W świetle powyższego ufam, że czytelnik tej rozprawy doświadczy, jak mawiał Paweł VI rozważając naukę Augustyna: czegoś w rodzaju drżenia radości, wielkiej pobożności, głębokiej komunii, że Hippończyk ukaże się czytelnikowi, jako wielki interpretator dwóch światów, świata Boga i świata człowieka.

Abstract in English

‘A man in *Enarrationes in Psalmos* by St. Augustine of Hippo’

Key words: Saint Augustine of Hippo, *Enarrationes in Psalmos*, Adam, Eve, creation, man, fall, redemption, unification.

The human existence, creation of man, Adam and Eve, the first parents are the key terms constituting a base for developing the subject of man from a perspective of the greatest convert in the History of Church - Saint Augustine of Hippo. The dissertation was made on the basis of an outstanding work by Hipponensis – *Enarrationes in Psalmos*. He was a disciple of the Bible, and the Book of Psalms was a source of inspiration for him. The dissertation aimed at presenting the issues found in *Enarrationes in Psalmos* regarding the man and his nature, from the creation (presenting his essence), through the fall, to the redemption, an indication of a way and means of the Christian improvement. St. Augustine was focused on a man and his life. He was looking at the man from the angle of his existence, human mental experience, and above all – from the perspective of fundamental human values, i.e.: truth, love, good, and happiness. All this, with reference to the Creator who is discovered by a man deeply in his personality and in any existential situation. The dissertation emphasizes the originality of some formulations and comparisons, but above all it shows the biblical dimension because the work *Enarrationes in Psalmos* refers directly to the Books of the Holy Bible and it is soaked in deeply conducted exegesis. The dissertation provides the most important texts of Commentaries to Psalms which put in a systematic order may be used by the Reader for the purposes of religious education, preaching or *stricte* scientific purposes.

A very significant research problem is presented which constitutes the interpretation of the thought of St. Augustine with regard to the subject of the human existence in the light of changing views of Hipponensis. Various research methods were applied, and the most important is the analysis and interpretation of texts supported by a philosophical method used to determine a semantic field of some terms. The synthesis also was used, it was ultimately used to suppose the problems in question. Not without meaning is also the historical method

which was used to show the historical and religious context. The dissertation consists of four chapters. Chapter one includes the subject of the creation of a man (*formatio*), with a particular attention to the fact that humankind originates from the first parents – Adam and Eve. In this chapter the human essence consisting of the soul and body is presented, its exceptional character and beauty. The issue of the mind and will contained in the teachings of Doctor of Grace is particularly emphasized. Chapter two deals with the issue of the fall of man (*deformatio*), sin, its ugliness, and an actual participation of the entire human kind in the Adam's sin. The developed teachings on the original sin became a confirmation of the fact that doctrines on sin are one of primary dogmas of the Catholic Church. St. Augustine was the first to use the term *peccatum originale*, which later permanently became a part of the theological teaching, as the description of the sinful human kind. Chapter three deals with the redemption (*reformatio*), pointing to the martyrdom of Christ who gave a man a hope for eternal life. The aim of the last chapter is to deal with the deepest unification of man with God (*unio*), pointing to the way and means of Christian improvement, i.e.: penance and repentance. The subject of a divine support, grace and mercy could not be forgotten. In this chapter – following the thoughts of St. Augustine – presented is the role and value of models of sanctity found in a human life, showing the Reader the great significance of sacraments. The concentration is drawn to the Baptism and the Eucharist, not forgetting about a prayer as a conversation with God and about the guidance of the Holy Spirit.

The presented study is to serve as a deeper look on the essence of the human existence, as a study of St. Augustine's thought regarding a man in the light of *Enarrationes in Psalmos*. An extensive bibliography is enclosed to the dissertation, which is integrally connected with the presented problems. The goal mentioned in the introduction was achieved by a proper reasoning and thorough analysis of texts or various sources.

With respect to all this, I hope that the Reader of the dissertation shall experience – as Pope Paul VI used to say when considering the teachings of St. Augustine: something like the shiver of joy, great piety, deep communion, that Hippoensis shall reveal himself to the Reader as a great interpreter of both worlds – the world of God and the world of men.